

SYSTEEMIAJATTELU JA VAIKUTTAVUUS TIEKARTTATYÖSSÄ

Ennakointiakatemia 3.4.2024

Anni Lahtela, kehittämisasiantuntija, Valonia

KESTÄVÄN KEHITYKSEN ASiantuntijaorganisaatio VALONIA

Kuntien yhteinen, puolueeton organisaatio, joka toimii kuntien kestävän kehityksen ja ilmastotyön tukena

- Toiminta-alueena koko Varsinais-Suomi, 27 kuntaa
- Toimimme osana Varsinais-Suomen liittoa

Laaja-alainen asiantuntijaorganisaatio

Useita teemakokonaisuuksia

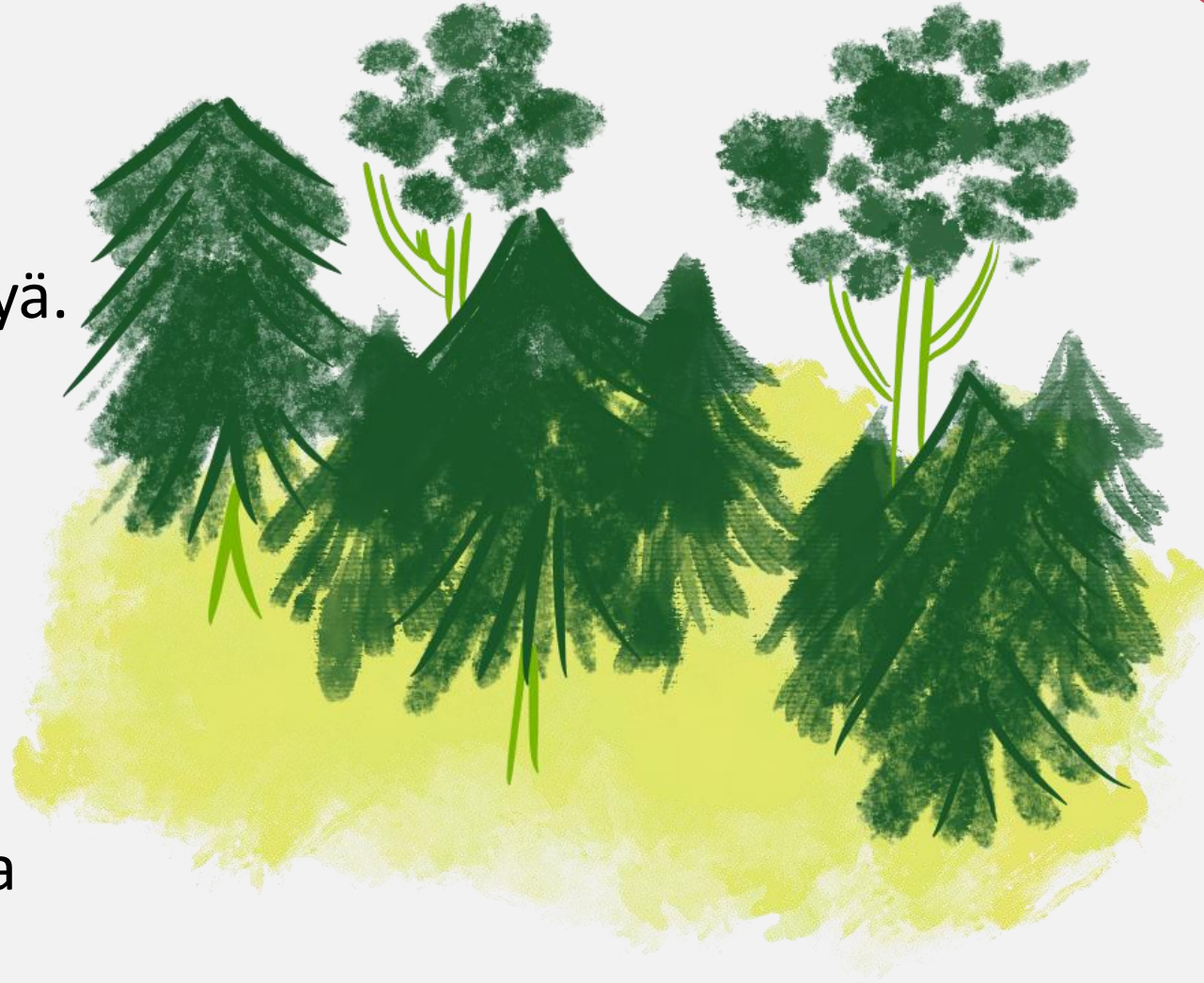
- energia, vesiensuojelu, kiertotalous, kestävä liikkuminen, ympäristökasvatus, vastuulliset hankinnat, osallisuus, ympäristöviestintä

TÄSSÄ ESITYKSESSÄ

Pysähdytään hetkeksi
vaikuttavien
kokonaisuuksien äärelle
ennen yhteistä työskentelyä.

Mitä olisi hyvä tietää
systeemisestä ajattelusta
tiekarttatyön tukena?

Mitä tulisi muistaa
tiekarttojen vaikuttavuutta
pohdittaessa?

TILANNE ON TIEDOSSA

Yli 90 % luontokadosta ja vesistöjen kuormituksesta sekä arviolta noin puolet kasvihuonekaasupäästöistä aiheutuu luonnonvarojen käyttöönnotosta ja prosessoinnista.

Suurin osa luonnonvarojen käyttöönnoton kasvusta on tapahtunut hyvin toimeentulevissa maissa.

Keskivertosuomalainen kuluttaa noin sata tonnia luonnonvaroja vuodessa, mikä on enemmän kuin missään muualla Euroopassa.

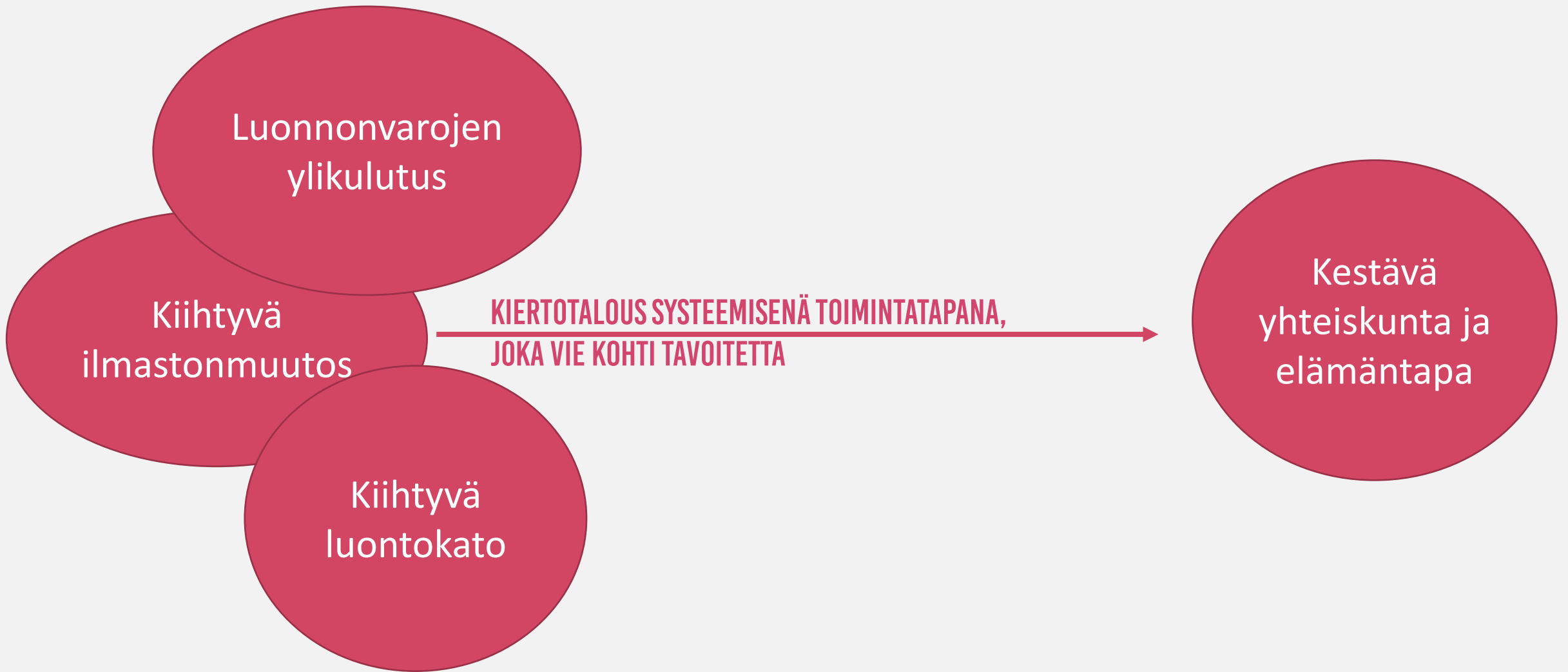
Luonnonvarojen
ylikulutus

Kiihtyvä
ilmastonmuutos

Kiihtyvä
luontokato

KIERTOTALOUS SYSTEEMISENÄ TOIMINTATAPANA,
JOKA VIE KOHTI TAVOITETTA

Kestävä
yhteiskunta ja
elämäntapa

VIHeliÄiset Haasteet

Haasteita, joissa ratkaisut tai edes varsinainen ongelma eivät ole tiedossa ja haasteeseen liittyy monia osapuolia, joilla on risteäviä intressejä ja näkemyksiä. Haasteen monimuotoisuus kasvaa mitä useampia osapuolia erilaisine näkemyksineen haasteeseen liittyy, kompleksisuus taas kasvaa sen mukaan ovatko perimmäiset ongelmat ja/tai niiden ratkaisut tiedossa. Viheliäisille ongelmille on ominaista, että ymmärrys niiden luonteesta lisääntyy ratkaisuprosessin aikana.

- Suoheimo 2020

TÄRKEÄÄ TEHDÄ OIKEITA ASIOITA.

KYSYMYKSET

FOKUS

TOIMINTA TAI VASTAUS

Mitä tapahtui?

TAPAHTUMAT

Reagoi

Mitä on tapahtunut?

TRENDIT JA KAAVAT

Ennusta

Miksi?

SYSTEEMIN RAKENNE

Muuta, luo

Paineet
Linjaukset
Voimasuhteet
Käsitykset
Tarkoitukset

Oppiminen, Vipuvarsi

MITÄ SYSTEEMIAJATTELU VOI TUODA TIEKARTTATYÖHÖN?

- Kokonaisuuksien hahmottamisen tieteenala – auttaa näkemään asioiden välisiä kytköksiä sekä kaavamaisuuksia ja prosesseja
- Pyritään löytämään systeemin kohtia, joihin vaikuttamalla saadaan aikaan mahdollisimman suuri vipuvoimavaikutus
- Tiimilaji! Sidosryhmät monista tulokulmista kokoontuvat yhteen jakamaan näkemyksiään, laajentamaan ymmärrystään ja kehittämään kokonaisvaltaisempaa kuvaa tilanteesta

MITÄ SYSTEEMIAJATTELU VOI TUODA TIEKARTTATYÖHÖN?

- Paras tapa optimoida systeemiä on kehittää sen osien välisiä suhteita – myös ihmisryhmien! On tärkeää kehittää yhteistyötä, tiedonkulkua ja käsitystä yhteisestä suunnasta
- Auttaa ihmisiä saavuttamaan kestäviä ratkaisuja. Ihmiset ymmärtävät paremmin oman roolinsa ongelmassa ja sitä kautta motivoituvat muutokseen
- Linjavastustus (policy resistance) ns. systeemisenä ansana

= valloillaan olevaa tilanne, josta kukaan ei pidä, mutta kukaan ei anna periksi ja kaikki käyttävät voimavaroja tilanteen ylläpitämiseen.

→ vastustukseen suunnattu energia yhteisten toimintatapojen ja tavoitteiden löytämiseen, keskiöön systeemin pitkän ajan hyvinvointi

MITÄ SYSTEEMIAJATTELU VOI TUODA TIEKARTTATYÖHÖN?

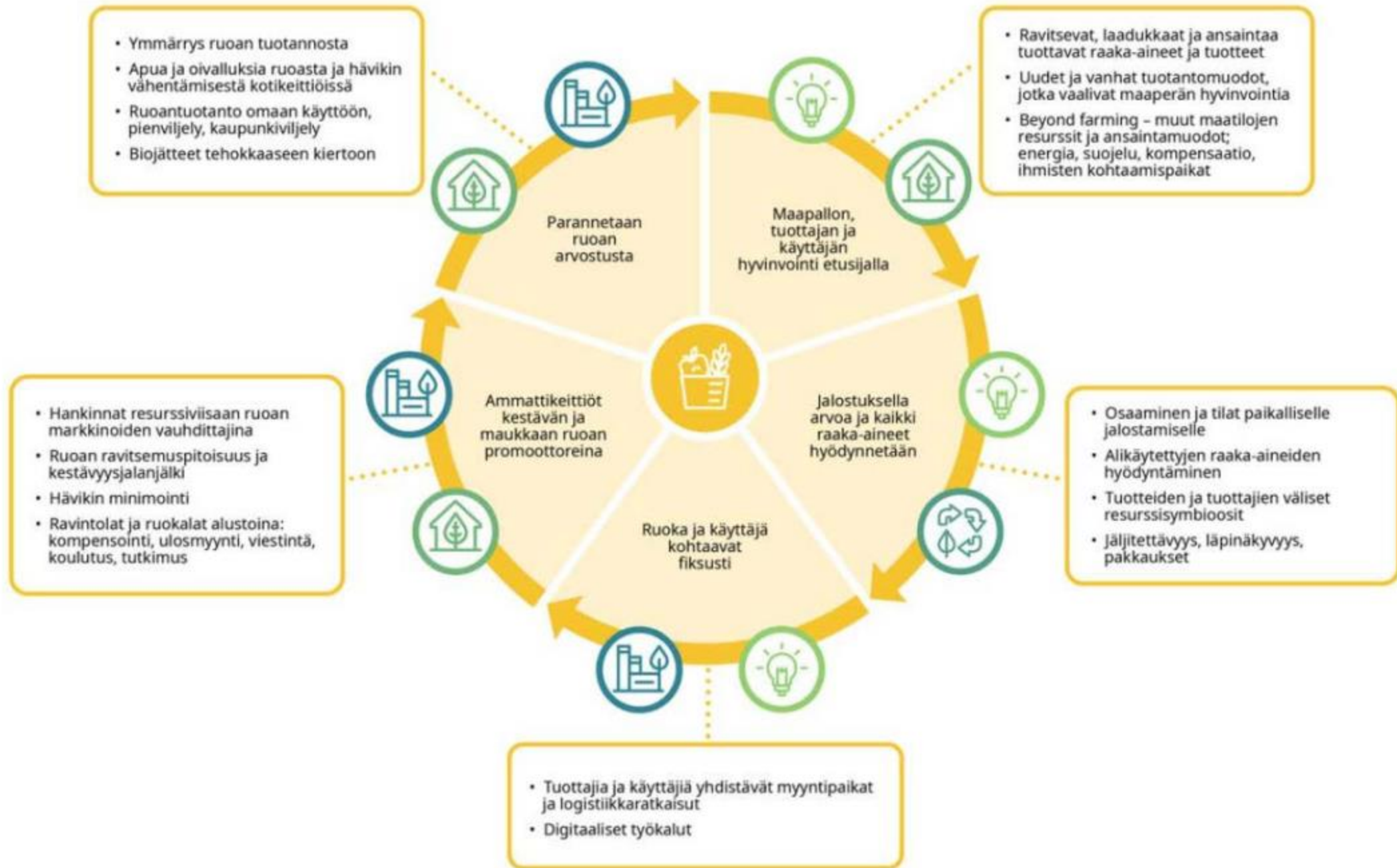
Taitavasti kootuilla verkostoilla voidaan taklata niin sanottua rajatun rationaalisuuden ongelmaa

= ihmiset tekevät suhteellisen järkeviä päätöksiä ja valintoja perustuen siihen tietoon, joka heillä on. Mutta kenelläkään ei ole täydellistä tietämystä, varsinkaan käsittelyssä olevan systeemin kauimmaisista osista.

**TÄRKEÄÄ TEHDÄ OIKEITA ASIOITA.
JA HYÖDYNTÄÄ JO TEHTYÄ.**

Kuntien
ilmastosuunnitelmat

X

- Hankinnat resurssiviisaan ruoan markkinoiden vauhdittajina
- Ruoan ravitsemuspitoisuus ja kestävyysjalanjälki
- Hävikin minimointi
- Ravintolat ja ruokalait alustoina: kompensointi, ulosmyynti, viestintä, koulutus, tutkimus

Varsinais-Suomen
ilmastotiekartta

Varsinais-Suomen TKI-
tiekartta

TIEKARTTATYÖN VAIKUTTAVUUS

Miten muutos on todennettavissa? Vaikuttavuustavoitteen tulisi aina olla kirkas, vaikka kompleksisten haasteiden kanssa perinteinen seuranta ja mittarointi on haastavaa

→ Huomio niihin asioihin, joilla on merkitystä ei vain niihin, jotka ovat mitattavia!

Vaikuttavuus syntyy yhteistyössä ja verkostoissa ja vaikutusten tarkastelussa tulee huomioida se, miten hyvin toimijat toimivat yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Järjestelmätason muutoksia tavoiteltaessa pelkän oman toiminnan seuraaminen ei riitä. Vaikuttavuutta pohdittaessa kiinnitettävä huomiota siihen, keitä yhteistyökumppaneita tarvitaan mukaan muutoksen aikaansaamiseksi

Vaikuttavuutta suunniteltaessa ja pohdittaessa huomiota myös siihen, keitä yhteistyökumppaneita tarvitaan mukaan muutoksen aikaansaamiseksi sekä miten muutos on todennettavissa.

NIMI	NYKYINEN TUKI (-3 - +3)	HALUTTU TUKI (-3 - +3)	MOTIVAATIO	MITÄ VOIMME TEHDÄ?
<i>Ryhmä tai yksilö, joiden on oltava mukana, koska he vaikuttavat asiaan tai asia vaikuttaa heihin. Osallistettavia sidosryhmiä hahmoteltaessa tulee muistaa myös ultimaattiset edunsaajat, jotka monesti unohdetaan. Tällaisia ovat esimerkiksi potilaat ja oppilaat.</i>	<i>Kuinka vahvasti antavat tukensa muutokselle. -3 merkitsee vahvaa motivaatiota estää muutosityritykset, 0 neutraalia kantaa, +3 täyttää motivaatiota ottaa joht asema ongelman ratkaisemiseksi</i>	<i>Miten / millaisella sitoutumisen tasolla sinä kokoonkutsujana haluaisit kyseisen sidosryhmän olevan mukana prosessissa?</i>	<i>Selkiytä sidosryhmän motivaattorit osallistua tavalla, jolla haluaisit heidän osallistuvan (kolumni 3). Selkiytä tässä kolumnissa vahvasti vastustavien syyt (tekeminen, poliittinen, kulttuurinen...)</i>	<i>Miten (yksilöllinen yhteydenotto, yhteisökoalitio...) aiot osallistaa jokaisen sidosryhmän, riippuen siitä, miksi he voisivat haluta olla mukana. Tunista, että vastustajienkin kohdalla vaihtoehtoja on monia: voit noteerata heidän huolensa, vaikuttaa muiden kautta, osallistaa heidät prosessin kriittisiin vaiheisiin, työskennellä heidän ympärillään...</i>

EKOSYSTEEMIMÄINEN KATSANTOTAPA VAIKUTTAVUUTEEN

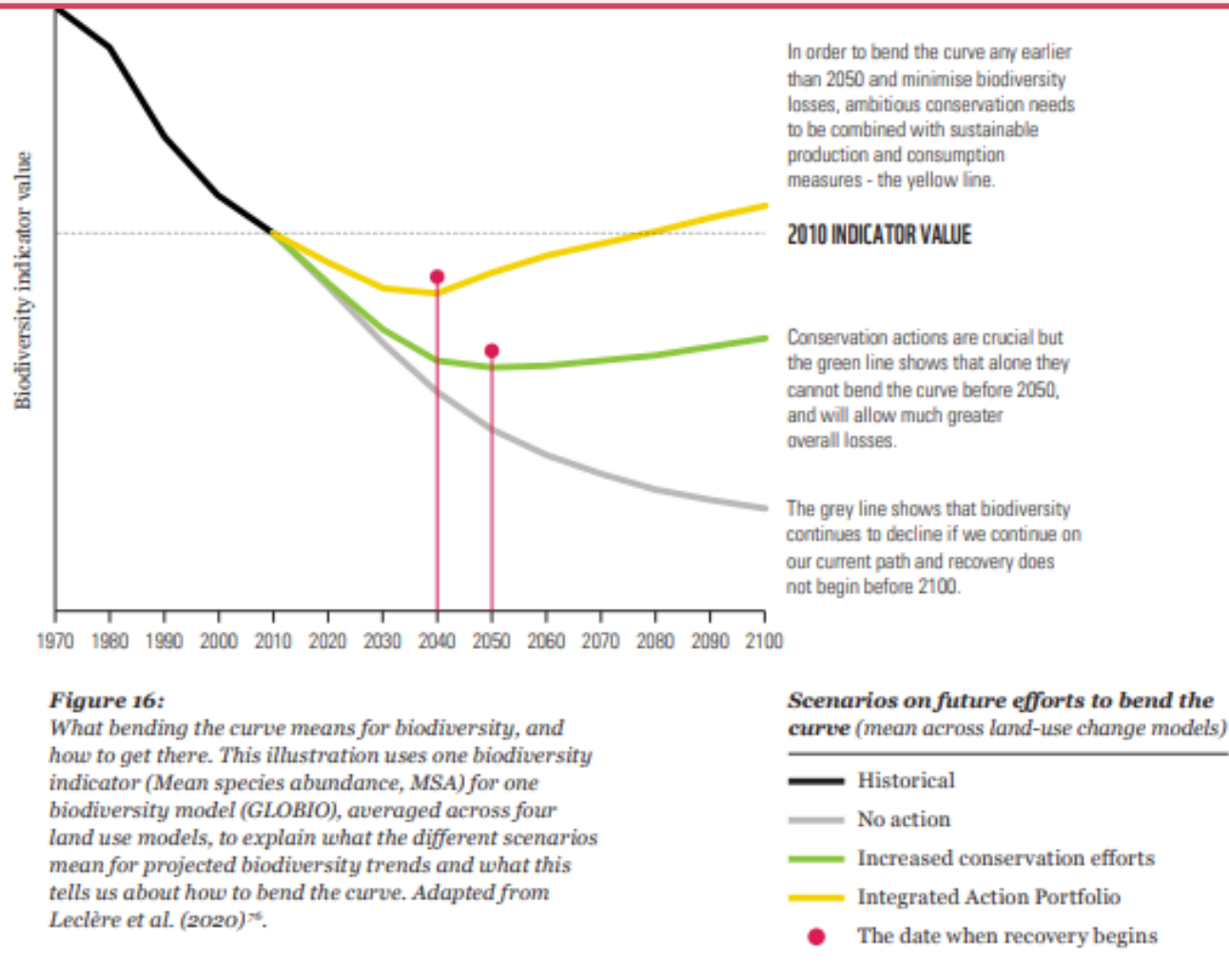

Erityisesti kompleksisten ongelmien kanssa työskentelevät verkostot hyötyvät ekosysteemimäisestä katsantotavasta vaikuttavuuden arviointiin.

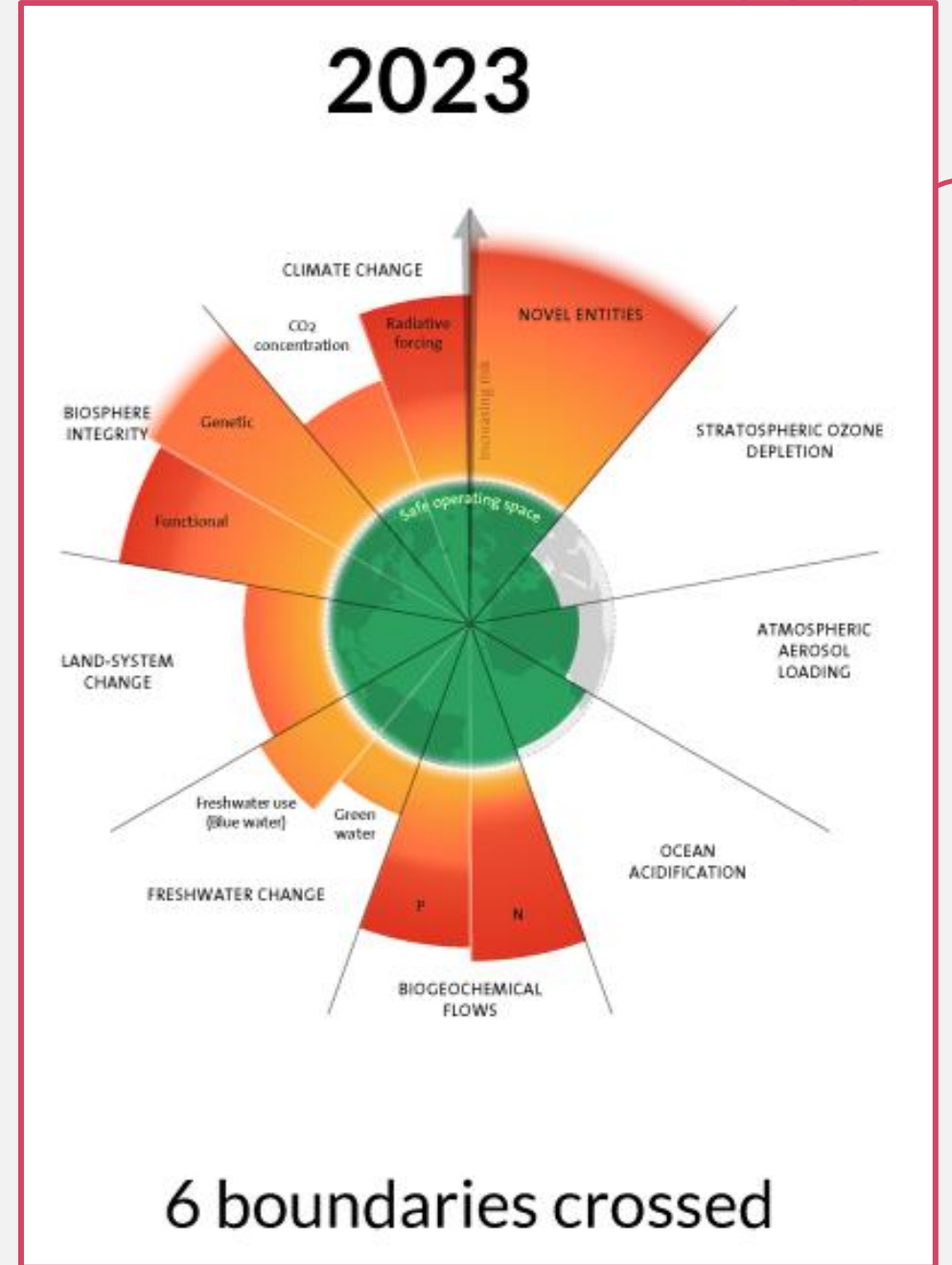
Laajempi muutos voi ja monesti koostuukin monien panosten ja tekojen verkosta.

Ekosysteemimäinen ajattelutapa auttaa hahmottamaan sen, kuinka esimerkiksi yksittäinen toimija tai verkosto voi vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen, mutta kuinka harvoin tavoitteeseen päästään yksin.

TILANNE ON TIEDOSSA

[lpr_2022_full_report_1.pdf \(panda.org\)](#)

vrt. 3 vuonna 2009

Planetary boundaries - Stockholm Resilience Centre

HAASTEISIIN VASTATTAVA YHDESSÄ

On opittava

- yrityksissä
- luottamushenkilötasolla
- viranhaltijatasolla
- taloyhtiöissä
- yhdistyskentällä
- kodeissa, päiväkodeissa, laitoksissa...
- työpaikoilla
- tuottajissa – hankkijoissa
- oppilaitoksissa

HAASTEISIIN VASTATTAVA YHDESSÄ

Pelkkä yksittäisen organisaatioiden sopeutuminen ei riitä

- Adapt together or die (Mary Uhl-Bien)
- Myös alueellisessa kehitystyössä tarvitaan yhä enemmän verkostomaista ja ekosysteemimäistä otetta

Monitieteisessä joukossa jokainen yksilö on oman spesialiteettinsa puolestapuhuja, joka johtaa todennäköisesti heikkoon kompromissiin. Poikkitieteellisessä tiimissä ideoihin on yhteinen omistajuus ja kaikki kantavat vastuun (Brown 2019, 33–34).

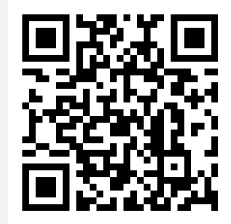

MUISTETAAN INHIMILLISYYS

KIITOS!

TILAA UUTISKIRJEEMME!

VALONIA.FI/UUTISKIRJE

Anni Lahtela
kehittämisasiantuntija, Valonia
anni.lahtela@valonia.fi

@valonia_keskus

@valonia.fi

@valoniakeskus